

***Miloš Tomić\****

*Faculty of Security, University of Belgrade, Republic of Serbia*

## **SECURITY ASPECTS OF DEMOGRAPHIC TRANSITION: THE CASE OF AP KOSOVO AND METOHIJA**

**(Translation in *Extenso*)**

### **Abstract**

The paper analyzes the process of demographic transition in the Autonomous Province of Kosovo and Metohija, with a special focus on the security and military aspects of the attempt to albanization this part of the Republic of Serbia, which has been actively implemented since the end of the NATO aggression in 1999. Special attention is paid to identifying the role of demographic factors in the escalation of ethnic conflicts, the articulation of separatist aspirations, and the generation of asymmetric security threats, including armed rebellions, institutional violence, and terrorist activities. The paper's theoretical framework assumes that demographic structure, its spatial distribution, and dynamics are long-term security variables of strategic importance, especially in politically unstable and ethnically heterogeneous regions. The paper's methodological approach relies on the application of several complementary scientific methods. The content analysis method was applied in the processing of relevant strategic documents, normative and legal acts, reports of international organizations, and selected scientific literature in the field of security sciences. The

---

\* E-mail address: milos.tomic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-5121-8091.

historical-comparative method was used to examine the continuity and discontinuity of demographic processes over a defined period. The statistical method enabled analysis of available demographic and migration indicators, while the night lights method was applied as a relevant indicator of the spatial concentration of population, economic activity, and infrastructure development in this part of the Republic of Serbia. The research results indicate that the process of demographic transition, in synergy with intensive mechanical population movements, primarily migration, has a decisive influence on the transformation of the ethnic structure of Kosovo and Metohija. Although there is a general trend of demographic decline, the analysis shows that the relative decrease in the number of Kosovo Albanians is increasingly pronounced compared to the Serbian population, further indicating complex, multidimensional, and long-term, unstable demographic dynamics. The research results confirm the importance of demographic processes as a strategic security factor and indicate the necessity of their systematic inclusion in assessments of national and regional security, as well as in the formulation of state strategies.

**Keywords:** Albanization, demographic transition, ethnic structure, national and regional security.

## INTRODUCTION

Periodic trends of growth and decline in birth and death rates result from societal development and the adoption of new patterns of behavior. In the social sciences, the phenomenon of demographic transition is often studied to gain precise insights into the phases of population growth that occur in tandem with a country or region's economic state. Empirically, demographic transition is characteristic of all parts of the world, with a unique common pattern that actually describes a decline in mortality and the beginning of a population boom, followed by a decline in fertility, which causes a decline in the population growth rate (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division [UNDESA] 2022). On the other hand, the experiences of developed nations differ significantly from those of underdeveloped and underdeveloped countries in terms of

time frame, economy, and security (Sarkar 2025; Rai and Garg 2024; Botev 2024; Srdelić and Dávila-Fernández 2025; Imideeva et al. 2022). Sarah Haddock and other in in a scientific article titled “Population Growth” published in the International Encyclopedia of Public Health, note that during the last three decades of the 20<sup>th</sup> century, the demographic transition was correlated with a continuous decline in the vulnerability of countries to civil conflict, including ethnic wars, insurgencies, and terrorism (Haddock, Leahy, and Engelman 2008). Progress through the demographic transition gives countries a more mature and less volatile age structure, slower labor force growth, and a slower-growing school-age population. Countries in the early and middle stages of demographic transition were cumulatively significantly more vulnerable to civil conflict than countries in the late transition. The probability of civil conflict has steadily declined for high-risk countries as they have experienced general declines in fertility and mortality (Haddock, Leahy, and Engelman 2008). From the 1970s to the 1990s, a decline in a country’s annual fertility rate of ten births per 1,000 people corresponds to a reduction of approximately 10% in the probability of civil conflict (Haddock, Leahy, and Engelman 2008). The demographic factors most closely associated with the likelihood of new civil conflict outbreaks during the 1990s were a high proportion of young adults aged 15–29 and rapid urban population growth. Combined with a large youth population, very low arable land availability and/or renewable fresh water, and rapid urban population growth rates, countries had approximately a 40% probability of experiencing civil conflict in the 1990s. Finally, the authors conclude that migration and different population growth rates among ethnic groups competing for political and economic power also played an important role in political destabilization.

The intended goal of this paper is to provide a systematic description of the demographic transition in the territory of Kosovo and Metohija, with a special focus on security and military aspects. For the purposes of the paper, several data collection techniques will be applied that should complement each other in achieving the intended goal. Namely, in the first phase, scientific papers from various fields (demography, political science, geopolitics, military science) were identified and grouped by research subject, including temporal and

spatial coverage, after which the content analysis technique was applied. Additionally, the technique of secondary data analysis of a certain number of databases generated by the World Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, and the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat was used. The paper uses the night lights method, i.e., the analysis of satellite data from the National Aeronautics and Space Administration, to show the level of illumination in the area of Kosovo and Metohija.

## **APPLICATION OF NIGHTLIGHT METHODS IN SOCIAL SCIENCES**

The night lights method has been widely applied since the 1980s to assess population density in a defined geopolitical area. A systematic review of the social science literature shows that researchers primarily focus on a few key topics, such as economic activity, demographic transitions, and rapid urbanization.

The relationship between economic activity and light emission is the subject of numerous scientific studies, whose results confirm the assumption that changes in light levels are directly influenced by economic development (Chen et al. 2024). For example, one of the first works in this field, entitled *The relationship between satellite-observed visible-near infrared emissions, population, economic activity and electricity consumption*, describes the strength of the connection between night-light emission and economic activity, i.e. of gross national income (GNI) over a year in the United States, South America, Madagascar, and island states of the Caribbean and Indian Ocean (Elvidge et al. 1997). Applying linear regression for the period 1994–1995, the authors conclude that GNI shows a strong linear relationship with the illuminated area ( $P=0.97$ ) across all analyzed studies. Significantly more precise results of the application of the night lights method in the context of economic development were presented by Chen and Nordhaus through several time series. The goal of their work is to identify the light intensity that can contribute to estimating a nation-state's real GNI (Chen and Nordhaus 2011). The authors calculated light-intensity weights to reduce the mean-squared error of the difference between actual and estimated GNI values for all

countries worldwide for the period 1992–2008 (Chen and Nordhaus 2011). They found that light intensity has significant potential to add value to GNI estimates in data-poor countries, at both the national and sub-national levels. In data-rich countries, light intensity data add less value because their measurement error is generally larger than that of available economic data (Chen and Nordhaus 2011). Thus, the literature clearly shows that it is possible to identify a strong relationship between nighttime light (NTL) emissions and economic activities, as measured by surface area and illuminance, which can further help estimate real GNI. As noted, linear regression is most often used as an additional technique for establishing and analyzing relationships within this topic.

Unlike monitoring conditions related to economic activity, the illuminated area is a significant indicator of changes in empirical work on the population. Namely, the night lights method is often used in research related to monitoring demographic flows, i.e., population density and geographic distribution at the local, national, and global levels. Christopher Doll, in his paper “DMSP-OLS Population Detection Profiles for Nighttime Images by Regions of the World”, examines the probability that a pixel will appear illuminated at a given population density in order to describe the detection of light that varies with population density (Doll 2010). The author tested two population datasets against a steady-state light dataset for 2000 and 2008 for developed and developing regions. The results of the study show that developed regions have fewer unlit cells at all population densities and that they increase illuminance rapidly with relatively small increases in population density, while less developed regions show a more gradual increase. Finally, he found that globally, at 2,000 people/km<sup>2</sup>, about 15 percent of the population is undetectable by light emissions (Doll 2010). In addition, Francesca Pozzi and others are developing a population distribution dataset to improve the Gridded Population of the World (GPW) database as part of the Center for International Earth Science Information Network (CIESIN) (Pozzi, Small, and Yetman 2003). They first examined the relationship between population and percentage light frequency in the northeastern United States, France, Spain, and Portugal. They then developed a transfer function to map light frequency to population density and an algorithm to move population from areas with population density below a threshold to illuminated

areas. They found that in countries with large populations and poor spatial detail, their model improved on the Gridded Population of the World dataset (Pozzi, Small, and Yetman 2003).

It should be noted that, in a number of studies, results show a strong relationship between nighttime light and population density. However, studies on economic activity and demographic transition have mostly focused on one-year analyses, which limit further projections. In demographic studies, the authors focus more on the relationship with the illuminated area than with illumination intensity, using linear regression as a complementary research method.

The latest application of the nighttime light method appears in works in the field of urbanization, i.e., monitoring the extent of urban areas as an indicator of the socio-economic state of countries or regions. In many parts of the planet, characteristic features of human activity, such as construction and other infrastructure, can be associated with nighttime light emissions. According to some authors, the aforementioned light enables mapping the extent of urban areas, studying emission patterns, identifying light corridors, measuring the coverage of illuminated streets, monitoring the energy transition of lighting types, and estimating the logistical aspects of population access to electricity (Abascal et al. 2023). However, one of the shortcomings of this methodological approach is that a significant number of underdeveloped and low and middle-income countries (Low and Middle-Income Countries – LMIC) lack adequate electricity coverage within their territories. For example, according to the World Bank, more than 50% of Sub-Saharan Africa's population (about 600 million people) lacks access to electricity (World Bank 2019). From a security perspective, the poor electrification of the country can cause a number of other problems, as the population decides to use alternative solutions such as paraffin lamps (frequent fires), then coal burning, which increases the emission of pollutants, high crime rates, low safety culture, and inadequate education, etc. Despite the aforementioned shortcomings, satellite images (photographs) created using highly sophisticated computer programs are often used to determine the extent of urban areas (Zhou et al. 2015).

## **DEMOGRAPHIC TRANSITION IN KOSOVO AND METOHIA SINCE 2008**

The illegal, unilateral declaration of independence of Kosovo and Metohija in 2008 by the Provisional Institutions of Self-Government can be interpreted as a precedent in international politics that, to this day, continues to spark controversy regarding the manner in which the principle of sovereignty is realized at the global level. Namely, the temporary suspension of the Republic of Serbia's jurisdiction in this part of the territory and the establishment of an international protectorate cumulatively contribute to the emergence of a political vacuum that Albanian secessionists are gradually filling through their manipulative activities (Tomić 2020; Gaćinović 2017; Milosavljević 2023). The main goal of the representatives of the Provisional Institutions of Priština is to completely eliminate the presence and then the participation of the local Serbian population in all aspects of social life. In this regard, the population censuses in Kosovo and Metohija conducted in 2011 and 2024 are just one indicator of the institutional pressure on Albanians, given how they were organized and conducted in the northern part of this southern Serbian province. International organizations, primarily UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo), KFOR (Kosovo Force), and EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo), with their active actions, further facilitate the creation of a completely ethnically pure region by Albanian secessionists by creating an unfavorable environment for the normal life of the remaining Serbian population.

The first population census conducted in Kosovo and Metohija in 2011 was very different from all previous ones in which Albanians did not participate, thus expressing a boycott of the Serbian state and its institutions. Namely, the population census in Kosovo and Metohija was conducted from 1 to 15 April 2011 in 34 municipalities, excluding the northern parts of Kosovska Mitrovica, Zvečan, and Zubin Potok, where the majority of residents are of Serbian nationality. The results of the census of the provisional Kosovo institutions show that at that time, 1,733,872 residents were registered, of whom 198,214 lived in Priština (Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE] 2014). Of this number, 1,6 million people declared themselves Albanians,

followed by 27,533 Bosniaks, 18,738 Turks, 15,436 Ashkali, 11,524 Egyptians, 10,265 Gorani, 8,824 Roma, and 5,104 undeclared (OSCE 2014). The average age is estimated at 29.97 years, making the Kosovo Albanian population one of the youngest in Europe (OSCE 2014).

However, the report of the Organization for Security and Cooperation in Europe Mission “Assessment of Local-Level Mechanisms for the Protection and Promotion of the Rights and Interests of Communities in Kosovo”, published in 2014, notes a number of shortcomings (and recommendations for overcoming them) in the local administration that affected the reliability of the data (OSCE 2014). One of the key shortcomings concerns the insufficient participation of Serbs in local government mechanisms. It should be noted that the UNMIK did not participate in the population registration process, in contradiction of Security Council Resolution 1244, which guarantees certain rights of the Republic of Serbia and its citizens. The majority of Serbs and other communities were not informed about the census, as evidenced by the fact that in the village of Žitkovac, not far from Priština, there were no residents, while the real situation is completely different, given the active presence of several dozen Serb families. The next problem identified by OSCE representatives is the shortage of enumerators and the lack of adequate census forms in the languages of minority communities (e.g., Roma, Ashkali).

The next census was conducted in 2024, with Serbs, as before, boycotting the entire process precisely because of their distrust in the work of the provisional Kosovo institutions. According to the census results, 1,586,659 people live in Kosovo and Metohija, of which 93.49 percent belong to the Islamic religion, 2.31 percent to the Orthodox Church, 1.75 percent to the Catholic Church, while 1.5 percent did not declare their religious affiliation, 0.5 percent did not belong to any religion, and 0.45 percent opted for other religions (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). It is interesting that, as an addition to the survey questionnaire, a statement on war damage was also included, stating that 11,417 people were killed during the war, 1,047 of them are listed as missing, 6,682 were wounded, and 3,312 were imprisoned (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). In contrast to the 2011 census, the average age of the population has increased to 34.84 years, or 35.66 for women and 34.03 for men (Agjencia e Statistikave të

Kosovës 2024). In addition, the population growth rate in rural areas decreased from 62 percent in 2011 to 49.8 percent in 2024 (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). Looking at the development category, the urban population accounts for 50.2 percent, compared to the rural population at 49.8 percent, suggesting increased migration to urban areas (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). The number of family households increased by 69,505 or 23.4 percent, while the number of apartment buildings and houses increased by 21.5 percent (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). In 11 municipalities, the number of Albanians increased by 66,897, while in 27 municipalities it decreased by 228,803 (Zdravković 2024). A larger number of residents compared to 2011 was registered in Pristina (+28,446), Kosovo Polje (+28,126) and Gračanica (+6,149), while the number of residents decreased by more than 10,000 in as many as 12 Kosovo-Metohija municipalities, namely in Prizren (-31,234), Podujevo (-17,452), Đakovica (-15,576), Orahovac (-14,675), Suva Reka (-13,888), Peja (-12,496), Dečani (-12,136), Vitina (-11,346), Mališevo (-10,684), Glogovac (-10,409) and Srbica (-10,296) (Zdravković 2024). An interesting piece of information is the result of the 1981 census, which registered 1,585,566 inhabitants, an increase of 228,227 Albanians (Table 1). Generally speaking, in 2024, a drop in the birth rate was recorded: 140,000 fewer Albanians were registered than in 2011, continuing the depopulation trend that has been present since 2000 (Đorđević 2014).

Table 1. Census results by age groups according to the results of the 1981 and 2024

| Age     | 1981      | 2024      | Difference |
|---------|-----------|-----------|------------|
| 0–4     | 235,912   | 107,710   | -128,202   |
| 5–9     | 221,376   | 117,272   | -104,104   |
| 10–14   | 198,699   | 123,022   | -75,677    |
| 15–19   | 172,284   | 122,613   | -49,671    |
| 20–24   | 140,052   | 134,270   | -5,782     |
| 25–29   | 111,499   | 113,474   | 1,975      |
| 30–34   | 92,034    | 109,335   | 17,301     |
| 35–39   | 76,214    | 103,883   | 27,669     |
| 40–44   | 73,758    | 103,224   | 29,466     |
| 45–49   | 64,328    | 105,345   | 41,017     |
| 50–54   | 55,533    | 100,167   | 44,634     |
| 55–59   | 35,975    | 91,084    | 55,109     |
| 60–64   | 29,302    | 80,292    | 50,990     |
| 65+     | 68,701    | 173,875   | 105,174    |
| Unknown | 8,773     |           |            |
| Total   | 1,584,440 | 1,585,566 | 1,126      |

Source: Zdravković 2024.

Data on the age structure of the population of Kosovo and Metohija from 1981 and 2024 show long-term demographic trends, with the caveat that 1981 reflects the period of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY), with a different political and administrative structure, while 2024 covers the current demographic and political circumstances. The number of young people (0–14 years) has decreased significantly, indicating a decrease in the birth rate and a phase of “delayed demographic transition”, while the age groups above 35 have increased dramatically, with the largest growth in the 65+ group, which confirms the process of population aging (Zdravković 2024). These data show that demographic trends are not uniform and that the age structure and migration flows must be taken into account when assessing demographic and security risks.

It is interesting that, according to some estimates, unlike the number of Kosovo Albanians, the number of Serbs in Kosovo and Metohija is increasing slightly, especially among younger residents.<sup>1</sup> The Provisional Institution of Self-Government, the Agency for Statistics, published data on December 19, 2024 that around 20,000 Serbs live in the territory of four municipalities in the north of Kosovo and Metohija, while the other six municipalities south of the Ibar River have 27,000 residents of Serbian nationality. The number of registered Serbs increased by 11,120, or 43.6%, with Štrpce recording the largest individual increase of 4,932 residents, followed by Leposavić (+2,677), Parteš (+1,436), Gračanica (+1,351), and Obilić (+1,324), and the largest decrease was in Ranilug (-1,343) and Novo Brdo (-2,516) (Zdravković 2024; Kosovo Agency of Statistics [ASK] 2024). For comparison, reports by the OSCE and the European Centre for Minority Issues in Kosovo and Metohija recorded a number of 146,128 Serbs in 2013, with that number having decreased drastically by 2017 to around 95,000, according to the highest state officials of the Republic of Serbia (European Centre for Minority Issues [ECMI] 2013; Predsednik Republike Srbije 2019).

Milosavljević and his associates in the work *Changes in the ethnic structure of the population of settlements in the Autonomous Province of Kosovo and Metohija 1948–2022*, explain that numerous demographic indicators indicate that the Albanian community

---

<sup>1</sup> An additional argument for a slight increase in the number of Serbs in Kosovo and Metohija in recent years can be supported by data on migration movements and local return initiatives. In addition to the northern municipalities and central Serbian enclaves where population growth has been recorded, reports from local municipalities indicate that part of the return is related to economic and infrastructure projects, as well as support from the Serbian state for the preservation and improvement of Serbian communities in Kosovo and Metohija (Zdravković 2024). For example, the increase in the number of young families in Štrpce, Leposavić and Parteš, as well as new housing and economic projects, contribute to the stabilization and slight expansion of the Serbian population in these localities. These trends show that, although in the long term, the Serbian population in Kosovo and Metohija decreased from 2013 to 2017, there are segments where relative growth has been recorded in recent years, especially in young age categories, which is important for assessing the demographic and security potential for the survival of Serbian communities.

currently dominates the territory of Kosovo and Metohija, which is a direct consequence of NATO (North Atlantic Treaty Organization) aggression, violent expulsions, murders, threats and pressures of various kinds to which Serbs and other non-Albanians are exposed (Milosavljević, Medojević, i Valjarević 2023, 238). 23,000 Serbs, 6,000 Roma, 1,000 Muslims, and 1,000 Turks fled the city of Priština alone (Milosavljević, Medojević, and Valjarević 2023, 238). The large urban centers of Kosovo and Metohija, such as Priština, Prizren, Peć, Djakovica, Uroševac, Gnjilane, Podujevo, Vučitrn, and Southern Mitrovica, are inhabited exclusively by Albanians. The Serbian and other non-Albanian populations have remained in rural areas, where they still constitute the majority, and for which the term “enclaves” has become established (Milosavljević and Medojević 2020).

It should be noted that the changes in the ethnic structure of the population of Kosovo and Metohija cannot be viewed solely as a consequence of the events after 1999, but rather represent a long-term process with deeper historical roots. During the second half of the 20<sup>th</sup> century, the province underwent a gradual demographic transformation, reflected in the growth of the Albanian population and the simultaneous decrease in the share of the Serbian population. These processes were conditioned by a combination of factors, including different rates of natural increase, migration movements, and specific political and institutional circumstances within the then SFRY (Vukadinović 2022). Periodic political crises and ethnic tensions in the province also significantly affected demographic trends. Demonstrations by Albanian students in 1968, accompanied by demands for greater autonomy for the province, intensified the exodus of the Serbian population from certain urban and rural areas (Vukadinović 2022). A similar trend continued after the 1981 crisis, when mass protests and rising political tensions led to a further deterioration of interethnic relations and increased migration movements (Todorović Lazić 2024). At the same time, after the adoption of the 1974 Constitution of the SFRY, which granted Kosovo and Metohija a high degree of political autonomy, demographic processes continued, leading to a gradual decrease in the share of the Serbian population in the province's total population (Ristanović 2019). The synergistic effect of the aforementioned political, economic, and security factors led to the ongoing emigration of Serbs, resulting in

significant changes in the ethnic composition of the population of Kosovo and Metohija.

According to the United Nations Department of Economic and Social Affairs, the largest wave of international migration occurred in 2012, when more than 50,000 people left the Kosovo and Metohija region in just two months (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division [UNDESA] 2024). One of the highest rates of population migration in Europe is also indicated by periodic reports of the World Bank, which state, among other things, that 245,000 people emigrated in the period 2012–2020 (World Bank 2024). The most common final destinations are Germany (37%), Switzerland (23%), Italy (8%), Sweden (6%), and Slovenia (5%), while the reasons for migration are economic (low living standards) and security (armed conflicts) (World Bank 2024). Moreover, the inflow of funds from the diaspora, amounting to over 600 million euros annually, testifies to the significant number of migrants from Kosovo and Metohija (according to some estimates, around 700,000 people).

In the context of the application of night-light methods, it is worth noting that, according to data from the International Energy Agency (IEA), electricity consumption per capita during the observed period amounted to 3 MWh/capita (International Energy Agency [IEA] 2025). At the same time, total consumption by sector was highest in households, with a share of more than 50%, or 2,296 TJ (IEA 2025).

On the other hand, data from the National Aeronautics and Space Administration (National Aeronautics and Space Administration [NASA] 2025) 2025 from February 2025 show significantly higher night-time light emissions, which can be interpreted as one of the indicators of accelerated economic activities. Namely, according to data from the International Atomic Energy Agency, per capita electricity consumption in 2022 was 3,789 MWh/capita, which is 143% more than in 2000 (IEA 2025). In addition, citizens are identified as the largest consumers of electricity, accounting for 59% of total consumption in Kosovo and Metohija (IEA 2025). Moreover, publicly available satellite images<sup>2</sup> show that the road infrastructure connecting larger urban areas has been further built and well-lit. However, if we compare the level of

<sup>2</sup> For example using VIIRS/NPP.

development (based on night light emissions) of municipalities with a majority Serbian population with the scope and intensity of progress of other Albanian local governments, it can be concluded that the northern part of the Autonomous Province of Kosovo and Metohija is largely lagging behind.

The estimation of the total population of Kosovo and Metohija based on official census data is limited by a number of different factors related to natural growth, population response, diaspora participation, boycotts, undefined administrative regulations at the local level (e.g. municipal borders), immigration and migration of the population, and inadequate participation of international organizations (OSCE, EULEX and UNMIK) that should ensure the legitimacy of the entire process and ultimately the validity of the results. Moreover, the 2025 elections revealed irregularities in the number of citizens with active voting rights. According to data from the interim institution of the Central Election Commission, 1,970,944 citizens have the right to vote, of whom 104,924 are registered to vote outside the territory of Kosovo and Metohija (Komisioni Qendror i Zgjedhjeve [KQZ] 2025). An analysis of these results leads to the conclusion that there are about half a million more voters than officially registered residents of Kosovo and Metohija, which opens the door to further political malpractice.

### **FORMATION OF PARASECURITY AND PARAMILITARY FORMATIONS IN KOSOVO AND METOHIJA – DEMOGRAPHIC CAPACITY**

The security situation in Kosovo and Metohija has been burdened by a number of problems at both the internal and external levels for a long time. Since the illegal declaration of independence of Kosovo in February 2008, representatives of Kosovo Albanians, with the help and support of a part of the international community, have been actively implementing a policy of the so-called sovereignization of this part of the Republic of Serbia (Bjelajac 2019). Namely, contrary to UN Security Council Resolution 1244, which, among other things, regulates the presence of NATO armed forces, and as the only military and security formation (KFOR), representatives of the provisional institutions of self-government have established the so-called Kosovo

Security Forces and the so-called Kosovo Police. In this way, the continuity of the presence of the terrorist organization UCK (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës – UÇK*) is established, especially if we consider the fact of the reintegration of its leading members accused (but not prosecuted) of the most serious crimes against Serbs and other minority communities.

The United States, as the main promoter of Kosovo's "independence", established the Defense Institute Reform Initiative with the task of gradually transforming the "Kosovo Security Forces" into the "Kosovo Armed Forces". Moreover, since 2010, NATO has been gradually reducing the number of members through the implementation of a new concept of "deterrence presence", which is based on the engagement of smaller dispersive local teams (liaison monitoring teams) to monitor the social, political, and economic situation in the municipalities for which they are responsible. However, one of the obstacles to the transformation of the aforementioned paramilitary organizations is the normative legal documents adopted by the representatives of the Kosovo Albanians after 2008, which limit membership to 2,500 people tasked with carrying out "activities of providing support to civil authorities in emergency situations". The aforementioned members do not possess heavy weapons, artillery, tanks, and helicopters, which is the main complaint of the leading extreme secessionist Albanian political parties. Overcoming such legal restrictions is possible through political consensus within the provincial parliament, which would also include representatives of the Serbs. On the other hand, it can be stated that this strategy is simply impossible, bearing in mind that paramilitary and parasecurity organizations in Kosovo are used exclusively for the expulsion of the remaining Serbian population. Therefore, the primary mission of KFOR, according to international law and United Nations Security Council Resolution 1244, is the demilitarization of the UCK terrorist organization without the possibility of transferring its security powers to other illegal formations such as the "Kosovo Security Force".

An attempt to control the security situation and calm tensions surrounding the transformation of the "Kosovo Security Forces" into the "Kosovo Armed Forces" was achieved in 2016 by forming a NATO Liaison and Advisory Team (NLAT) with the task of respecting

the entrusted status of the KFOR mission (North Atlantic Treaty Organization [NATO] 2026). Although some NATO members advocate compliance with United Nations Security Council Resolution 1244, the United States provides the greatest support for the transformation of the “Kosovo Security Forces” through various cooperation mechanisms, such as the Office of Defense Cooperation (ODC) and specialist training at Bondsteel. In addition, in 2021, the US donated 55 M1117 armored fighting vehicles with 40mm rocket launchers, 12.7mm machine guns, 246 Javelin anti-tank missiles, and 150 Hammer vehicles to the representatives of the Provisional Institutions of Kosovo (Defense Security Cooperation Agency 2024). Increasingly frequent exercises by the American contingent of KFOR and by the armies of other countries that have recognized the so-called independence of Kosovo and Metohija (Turkey, Great Britain, Albania) are taking place in Pomazatin, near Kosovo Polje, where the Search and Rescue Center is located. According to publicly available data, more than 3,000 people, mostly from other countries, have completed the training so far.

According to official NATO figures, the number of KFOR troops was gradually reduced from around 50,000 in 1999 to around 39,000 by 2002, and then further reduced in the following years as the security situation improved and local security forces developed (NATO 2026). However, numerous incidents involving members of para-security forces, such as the so-called Regional Operational Support Unit (ROSU), clearly indicate that the process of ethnic cleansing of Serbs from the area of Kosovo and Metohija is still being carried out despite the presence of international armed forces.<sup>3</sup> On the other hand, an increase in the number of members of the “Kosovo Security Forces” from the original 2,500 people, including 800 reservists, as envisaged in the Ahtisaari plan, to as many as 5,000 if the transformation into the so-called “Kosovo Army” is implemented (Radio Televizija Srbije [RTS] 2018). Namely, in 2018, representatives of the provisional Kosovo institutions adopted three “laws” enabling the aforementioned transformation of the “Kosovo Security Forces” and changing their

---

<sup>3</sup> According to data from the Office for Kosovo and Metohija of the Government of the Republic of Serbia, 128 ethnically motivated incidents were recorded in Kosovo and Metohija in the period 2021–2025 (KiM n.d.).

purpose, further complicating the already deteriorated security situation. In addition, the introduction of mandatory military service for all residents of Kosovo and Metohija who have reached the age of 18 has been announced. Therefore, in this way, UN Security Council Resolution 1244 is directly violated and calls into question the security of the Republic of Serbia and the entire surrounding area (Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije [KiM] n.d.).

According to some estimates from 2018, the “Kosovo Security Forces” has 103 members of Serbian nationality, with their number constantly decreasing. After the call of Serbian political officials “that joining illegal foreign armed formations is illegal and punishable by up to ten years in prison”, a large number of Serbs left the “Kosovo Security Forces”, while a smaller number (45) of them are still engaged (Cvetković 2020). A similar situation occurred in November 2022, when more than 550 members from municipalities with a majority Serb population in Kosovo and Metohija left the so-called “Kosovo Police”. Accordingly, the reduced demographic capacity recorded in the territory of Kosovo and Metohija in recent years is reflected in the staffing of the aforementioned para-security and paramilitary formations. It is for this reason that representatives of the provisional institutions of self-government based in Priština are trying to attract, i.e., recruit, the younger population through various manipulative activities (increasing salaries, reducing workload, granting broader powers, rapid advancement, etc.). However, as the results of the 2024 census showed, the age group from 19 to 29 has decreased by as much as 55,000 people compared to 1981, with the current economic, political, and security (in)conditions further accelerating the migration of the remaining younger part of the population. For example, during 2021, over 50 members left the “Kosovo Security Forces”, mostly those who had undergone various types of special training in many NATO member states such as Croatia, Turkey, and the USA. Therefore, the presence of KFOR as the only legitimate military organization in Kosovo and Metohija should enable the achievement of a stable security situation through respect for the basic human rights of all ethnic groups in Kosovo and Metohija; a security vacuum may be created that is filled by the aforementioned paramilitary and paramilitary organizations, in violation of all applicable international agreements. In this way, the

national security of the Republic of Serbia and the further survival of Serbs in Kosovo and Metohija are directly called into question.

It is inevitable to note that the Republic of Serbia is taking certain but insufficient measures aimed at protecting the rights and survival of the Serbian population in Kosovo and Metohija. Diplomatic activities within international institutions point to violations of UN Security Council Resolution 1244 and to the illegal activities of the provisional Kosovo institutions. Serbia also supports local Serbian communities through infrastructure, educational, and religious projects, as well as coordination with international security forces (for example, cooperation with KFOR in the land security zone), with the aim of preventing incidents targeting remaining Serbs. Therefore, the preservation of vital national interests requires a multidimensional strategy that manifests itself through: strengthening diplomatic engagement, continuous support to local Serbian communities, cooperation with international security structures, and ensuring legal protection of Serbs. It is also important to encourage the younger population to stay or return to Kosovo through education, job opportunities, and the preservation of cultural and religious heritage. Only an integrated approach combining diplomacy, local support, and legal protection can ensure the long-term, sustainable survival of the Serbian population and, more broadly, the stability of the entire region.

## CONCLUSION

Demographic transition brings with it a series of radical social changes in the development of modern society, especially in terms of economy and security. The paper describes the connection between demographic transition and the security or military capacity of the population in the territory of Kosovo and Metohija. Namely, the results of the population censuses from 2011 and 2024, which were organized and conducted by the Provisional Institutions of Self-Government with headquarters in Priština, clearly show a trend of decreasing numbers of people in all age categories, unlike previous censuses when ethnic Albanians from the territory of Kosovo and Metohija were considered the fastest growing population in Europe. On the other hand, by applying the night light method to the analysis of satellite images of

this part of the Republic of Serbia, one can observe an increased degree of urbanization in larger cities, accompanied by economic activity related to infrastructure construction. However, the aforementioned footage clearly shows a pronounced economic development gap between municipalities with a majority Serb population, such as North Mitrovica, Zubin Potok, Leposavić, and Zvečan, which is linked to decades-long problems with the survival of Serbs in Kosovo and Metohija.

From a security perspective, the demographic transition of Kosovo Albanians at the beginning of the 21<sup>st</sup> century was used as the main instrument for carrying out separatist propaganda against the institutions of the Republic of Serbia. Since the demographic process of Albanization is in an increasing decline, representatives of the provisional institutions of self-government continue to form paramilitary formations, such as the so-called Kosovo Security Forces, which are to be further transformed into the so-called Kosovo Army, in violation of the applicable norms of international law (UN Security Council Resolution 1244). The problematic demographic capacity of the aforementioned illegal formations is compensated for by various economic mechanisms and logistical support from several NATO member states, the most notable of which is the USA. Despite significant assistance and support from parts of the international community, there is a constant outflow of members of para-security ("Kosovo Police") and paramilitary ("KSB") organizations, with their migration to European Union countries. Therefore, based on available data, a further trend of rapid decline in the birth rate of Kosovo Albanians and, conversely, a partial increase in the number of newborn Serbs can be predicted, which will affect the overall ethnic structure of the population in the territory of Kosovo and Metohija.

Based on the presented data, it can be concluded that the demographic transition numbers directly affect the security and demographic position of Serbs in Kosovo and Metohija. While the number of Albanians is decreasing, the number of Serbs is partially increasing, which in the long term may partially mitigate the security risks for the survival of Serbian communities. The stability of Serbian communities is still threatened by economic disproportion and migration, but this situation can be improved through continued support

for local Serbian institutions, investments in infrastructure, education, and economic activities, as well as through active protection of human and minority rights. These measures enable the preservation of the demographic potential of Serbs and the protection of the Republic of Serbia's vital national interests.

## REFERENCES

- Abascal, Angela, Christopher Kyba, Franz Hölker, Monika Kuffer, Héctor Linares Arroyo, Ken Walczak, Alejandro S. de Miguel, Tobias Degen and Miguel O. Roman [Abascal et al.]. 2023. "Mapping the Invisibles: Global Urban Inequalities through Night Lights." In *2023 Joint Urban Remote Sensing Event (JURSE)*, 1–4. Piscataway, NJ: Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE). DOI: 10.1109/JURSE57346.2023.10144207.
- Agjencia e Statistikave të Kosovës. 2024. "Regjistrimi i Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave 2024." *Agjencia e Statistikave të Kosovës*. Last accessed January 9, 2025. <https://ask.rks-gov.net/Rekos>.
- Bjelajac, Mile. 2019. „Prikrievanje i razotkrivanje pravih razloga za rat 1999. na Kosovu i Metohiji.” *Politika nacionalne bezbednosti* 16 (1): 13–36. DOI: 10.22182/pnb.1612019.1.
- Botev, Nikolai. 2024. "On the Concept of Demographic Security: A Critical Synthesis." *Journal of Human Security Studies* 13 (2): 45–64.
- Chen, Xi, and William Nordhaus. 2011. "Using luminosity data as a proxy for economic statistics." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 108 (21): 8589–8594. DOI: 10.1073/pnas.1017031108.
- Chen, Xiuxiu, Zeyu Wang, Feng Zhang, Guoqiang Shen, and Qiuxiao Chen [Chen et al.]. 2024. "A global annual simulated VIIRS nighttime light dataset from 1992 to 2023." *Scientific Data* 11: 1380. DOI: 10.1038/s41597-024-04228-6.
- Cvetković, Sandra. 2020. „Srbin u vojsci Kosova.” *Radio slobodna Evropa*. 22. avgust 2020. <https://www.slobodnaevropa.org/a/sebevidim-kaos-vojnika-na-kosovu/30796084.html>.
- Defense Security Cooperation Agency [DSCA]. 2024. "Kosovo – Javelin Missiles." *Defense Security Cooperation Agency*. Last accessed January 12, 2024. <https://media.defense.gov/2024/Dec/09/2003604171/-1/->

- 1/0/PRESS%20RELEASE%20-%20KOSOVO%2023-22%20CN.PDF?utm.
- DeRosa, John. 2013. "Strategic Defense Review of the Republic of Kosovo." *GAP Institute*. Last accessed Decembar 20, 2024. [https://www.institutigap.org/documents/81456\\_SDR.pdf](https://www.institutigap.org/documents/81456_SDR.pdf).
- Doll, Christopher N. H. 2010. "Population Detection Profiles of DMSPOLS NightTime Imagery by Regions of the World." In *Proceedings of the 30th AsiaPacific Advanced Network Meeting*, 191–207. Hanoi: AsiaPacific Advanced Network.
- Dorđević, K. 2014. „I na Kosovu pada natalitet.” *Politika*. 13. maj 2014. <https://www.politika.rs/sr/clanak/292720/I-na-Kosovu-pada-natalitet>.
- Elvidge, Christopher D., Kimberly E. Baugh, Eric A. Kihn, Herbert W. Kroehl, Edward R. Davis, and Charles W. Davis [Elvidge et al.]. 1997. "Relation between satellite observed visible-near infrared emissions, population, economic activity and electric power consumption." *International Journal of Remote Sensing* 18 (6): 1373–1379. DOI: 10.1080/014311697218485.
- European Centre for Minority Issues [ECMI]. 2013. "Kosovo Local Elections 2013: Lessons Learnt for Minority Communities." *European Centre for Minority Issues*. Last accessed June 10, 2025. <https://ecmikosova.org/kosovo-local-elections-2013-lessons-learnt-for-minority-communities/>.
- Gaćinović, Radoslav. 2017. „Uticaj secesije Kosova i Metohije na nacionalnu bezbednost Srbije.” *Politika nacionalne bezbednosti* 13 (2): 69–86. DOI: 10.22182/pnb.22017.4.
- Haddock, Sarah, Elizabeth Leahy, and Robert Engelman. 2008. "Population Growth." In *International Encyclopedia of Public Health*, ed. Harald Kristian Heggenhougen, 181–190. Amsterdam: Academic Press/Elsevier. DOI: 10.1016/B978-012373960-5.00401-9.
- Imideeva, Irina, Elena Aiyzhy, Renata Badaraeva, Valeriana Likhtan, and Choduraa Manchyk Sat [Imideeva et al.]. 2022. "The impact of demographic factors on national security." *Sociologia e ricerca sociale* 129 (3): 102–125. DOI: 10.3280/SR2022%E2%80%9191129005.
- International Energy Agency [IEA]. 2025. "Kosovo." *International Energy Agency*. Last accessed February 28, 2025. <https://www.iea.org/countries/kosovo/energy-mix?utm>.

- Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije [KiM]. n.d. „Etnički motivisani incidenti na Kosovu i Metohiji, 2021–2026.” *Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije*. Poslednji pristup 2. februar 2026. <https://www.kim.gov.rs/incidenti-kim.php>.
- Komisioni Qendror i Zgjedhjeve [KQZ]. 2025. “Votimi jashtë Kosovës: Përfundon tërheqja e pakove me fletëvotime nga kutitë postare në 22 shtete.” *Central Election Commission of Kosovo*. Last accessed January 2, 2025. <https://kqz-ks.org/votimi-jashte-kosoves-perfundon-terheqja-e-pakove-me-fletevotime-nga-kutite-postare-ne-22-shtete/>.
- Kosovo Agency of Statistics [ASK]. 2024. “Final Results – Population, Household, and Housing Census 2024.” *Kosovo Agency of Statistics*. Last accessed December 2024. <https://askapi.rks-gov.net/Custom/31bc24d2-45e4-4eb5-a567-405f4bdd197f.pdf>.
- Milosavljević, Milena. 2023. „Teritorijalna autonomija i nacionalne manjine u Srbiji.” *Politički život* 24 (1): 79–94. DOI: 10.18485/fpn\_pz.2023.24.6.
- Milosavljević, Saša, i Jovo Medojević. 2020. „Geodemografski procesi na Kosovu i Metohiji od 1999. do 2019. godine.” U *Međunarodni tematski zbornik radova sa naučnog skupa „Nauka bez granica 3”*, ur. Golub Jašović, Branislava Dilparić i Jelena Bajović, 235–255. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici.
- Milosavljević, Saša, Jovo Medojević, i Aleksandar Valjarević. 2023. “Changes in the ethnic structure of the population of AP Kosovo and Metohija settlements 1948–2022.” *Glasnik Srpskog geografskog društva* 103 (2): 237–256. DOI: 10.2298/GSGD2301237M.
- National Aeronautics and Space Administration [NASA]. 2025. “LAADS DAAC: Level-1 and Atmosphere Archive and Distribution System Distributed Active Archive Center.” *National Aeronautics and Space Administration*. Last accessed February 25, 2025. <https://www.earthdata.nasa.gov/centers/laads-daac?utm>.
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2026. “NATO’s role in Kosovo.” *North Atlantic Treaty Organization*. April 28, 2026. <https://www.nato.int/en/what-we-do/operations-and-missions/natos-role-in-kosovo>.
- Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE]. 2014. “Procena mehanizama na lokalnom nivou za zaštitu i unapređivanje

- prava i interesa zajednica na Kosovu.” *Organization for Security and Co-operation in Europe*. Jun 2014. <https://www.osce.org/files/f/documents/8/5/120345.pdf>.
- Pozzi, Francesca, Christopher Small, and Gregory Yetman. 2003. “Modeling the distribution of human population with nighttime satellite imagery and gridded population of the world.” *Earth Observation Magazine* 12 (4): 24–30.
- Predsednik Republike Srbije. 2019. „Govor predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića u Narodnoj skupštini Republike Srbije, 27. maja 2019. godine.” *Predsednik Republike Srbije*. 28. maj 2019. <https://www.predsednik.rs/lat/pres-centar/vesti/govor-predsednika-republike-srbije-aleksandra-vucica-u-narodnoj-skupstini-republike-srbije-27052019-godine>.
- Radio Televizija Srbije [RTS]. 2018. „Prištinski zvaničnici pozdravljaju usvajanje zakona.” *Radio Televizija Srbije*. Poslednji pristup 14. decembar 2018. <https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/3355103/pristinski-zvanicnici-pozdravljaju-usvajanje-zakona.html>.
- Rai, Karan, and Bhavesh Garg. 2024. “Demographic transition and inflation.” *Economic Systems* 48 (4): 101–214. DOI: 10.1016/j.ecosys.2024.101214.
- Ristanović, Petar. 2019. *Kosovsko pitanje 1974–1989*. Novi Sad – Beograd: Prometej, Informatika.
- Sarkar, Anwesha. 2025. “Critical Reflections on Demographic Transition Theory.” *Perceptions in Reproductive Medicine*. Last accessed May 1, 2025. <https://crimsonpublishers.com/prm/fulltext/PRM.000635.php>.
- Srdelić, Leonarda, and Marwil J. Dávila-Fernández. 2025. “Demographic transition and economic growth: insights from the dynamic trade-multiplier.” *Cambridge journal of economics* 49 (4): 755–795. DOI: 10.1093/cje/beae021.
- Todorović Lazić, Jelena. 2024. „Križa na Kosovu 1981. godine iz perspektive država ‘velike petorke’.” *Istorija 20. veka* 41 (2): 453–470. DOI: 10.29362/ist20veka.2024.2.tod.453-470.
- Tomić, Miloš. 2020. „Secesija versus nacionalni interes: jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova i Metohije.” *Nacionalni interes* 37 (1): 23–47. DOI: 10.22182/ni.3712020.2.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs Population Division [UNDESA]. 2024. “Profiles Kosovo under UNSC red. 1244.”

- Department of Economic and Social Affairs Population Division*. Last accessed February 28, 2025. <https://population.un.org/wpp/graphs?loc=412&type=Demographic%20Profiles&category=Line%20Charts>.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division [UNDESA]. 2022. "World Population Prospects 2022: Summary of Results." *United Nations*. Last accessed February 28, 2025. [https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022\\_summary\\_of\\_results.pdf](https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf).
- Vukadinović, Igor. 2022. *Autonomija Kosova i Metohije u Srbiji (1945–1969)*. Beograd: Institut za balkanske studije SANU.
- World Bank. 2019. "World Bank Enterprise Surveys." *World Bank*. Last accessed March 10, 2023. [www.enterprisesurveys.org/](http://www.enterprisesurveys.org/).
- World Bank. 2024. "International mobility as a development strategy: Kosovo Country Report." *World Bank*. June 2024. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062524135521211/pdf/P181320-033cf7a5-f949-4445-8d3b-17cd10a7f41d.pdf?utm>.
- Zdravković, Miroslav. 2024. „Popis stanovništva na Kosovu i Metohiji 2024: neka zapažanja.” *Makroekonomija*. Poslednji pristup 20. decembar 2024. <https://www.makroekonomija.org/0-miroslav-zdravkovic/popis-stanovnistva-na-kosovu-i-metohiji-2024-neka-zapazanja/>.
- Zhou, Yuyu, Steven J. Smith, Kaiguang Zhao, Marc L. Imhoff, Allison M. Thomson, Ben Bond-Lamberty, Ghassem R. Asrar, Xuesong Zhang, Chunyang He, and Christopher D. Elvidge [Zhou et al.]. 2015. "A global map of urban extent from nightlights." *Environmental Research Letters* 10 (5): 054011. DOI: 10.1088/1748-9326/10/5/054011.

Милош Томић\*

Факултет безбедности, Универзитет у Београду,  
Република Србија

## БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ДЕМОГРАФСKE ТРАНЗИЦИЈЕ: СЛУЧАЈ АП КОСОВО И МЕТОХИЈА

### Резиме

Рад пружа свеобухватну анализу демографске транзиције у Аутономној покрајини Косово и Метохија, са посебним фокусом на њене безбедносне, политичке и војне импликације у контексту текуће албанизације, која се активно спроводи од завршетка НАТО интервенције 1999. године. Примарни циљ студије је да систематски разграничи и делимично објасни међусобну везу између социо-структурне трансформације, демографске динамике и рањивости државе, посебно у сценаријима које карактеришу етничке тензије, сепаратистичка мобилизација и асиметричне претње. Ради постизања дефинисаног циља у истраживању је примењен мултидисциплинарни методолошки оквир који комбинује анализу садржаја, историјско-компаративне методе, статистичко-демографско моделирање и методу ноћних светала засновану на даљинском читавању, чиме се олакшава просторна и временска процена економске активности, урбанизације и разлика у регионалном развоју. Резултати истраживања наглашавају да демографска транзиција, заједно са миграционим обрасцима, прогресивно мења етнички састав територије: становништво косовских Албанаца доживљава континуирани пад, док српско становништво показује скроман, мада делимичан, пораст. Упркос овом демографском порасту међу Србима, стална економска неразвијеност, просторне неједнакости у инфраструктури и континуирана емиграција млађег становништва погоршавају рањивост српских заједница. Ова динамика директно утиче на друштвену отпорност, задржавање људског капитала и

\* Имејл адреса: milos.tomic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-5121-8091.

стратешки безбедносни положај српског становништва. У раду се даље тврди да стабилизација и дугорочна одрживост српских заједница захтевају спровођење интегративних политичких мера, укључујући јачање локалне самоуправе и институција заснованих на заједници, циљане програме социо-економског развоја, улагање у људски капитал кроз образовање и стручно оспособљавање и систематску заштиту мањинских и људских права у складу са међународним правним нормама. Истраживање закључује да су такве вишедимензионалне интервенције кључне не само за очување демографског потенцијала српског становништва, већ и за ублажавање безбедносних ризика, неговање друштвене кохезије и заштиту виталних националних интереса Републике Србије у сложенем постконфликтном окружењу.

**Кључне речи:** албанизација, демографска транзиција, етничка структура, национална и регионална безбедност.

---

\* This paper was received on April 1, 2025, and accepted for publication at the Editorial Board meeting on May 12, 2026.

*Милош Томић\**

*Факултет безбедности, Универзитет у Београду,  
Република Србија*

## **БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ДЕМОГРАФСKE ТРАНЗИЦИЈЕ: СЛУЧАЈ АП КОСОВО И МЕТОХИЈА**

### **Сажетак**

У раду се анализира процес демографске транзиције на простору Аутономне Покрајине Косово и Метохија са посебним фокусом на безбедносне и војне аспекте покушаја албанизације овог дела Републике Србије који се активно спроводи од завршетка НАТО агресије 1999. године. Посебна пажња посвећена је идентификацији улоге демографских чинилаца у ескалацији етничких конфликта, артикулацији сепаратистичких тежњи и генерисању асиметричних безбедносних претњи, укључујући оружане побуне, институционално насиље и терористичке активности. Теоријски оквир рада заснива се на претпоставци да демографска структура, њена просторна дистрибуција и динамика представљају дугорочне безбедносне варијабле од стратешког значаја, нарочито у политички нестабилним и етнички хетерогеним регионима. Методолошки приступ рада ослања се на примену више комплементарних научних метода. Метод анализе садржаја примењен је у обради релевантних стратегијских докумената, нормативно-правних аката, извештаја међународних организација и одабране научне литературе из области наука безбедности. Историјско-компаративни метод коришћен је ради сагледавања континуитета и дисконтинуитета

---

\* Имејл адреса: milos.tomic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-5121-8091.

демографских процеса у дефинисаном временском периоду. Статистички метод омогућио је анализу доступних демографских и миграционих показатеља, док је метод ноћних светала примењен као релевантан индикатор просторне концентрације становништва, економске активности и инфраструктурне развијености овог дела Републике Србије. Резултати истраживања указују на то да процес демографске транзиције, у синергији са интензивним механичким кретањима становништва, пре свега миграцијама, има одлучујући утицај на трансформацију етничке структуре Косова и Метохије. Иако је присутан општи тренд демографског опадања, анализа показује да је релативно смањење бројности косовских Албанаца све израженије у односу на српско становништво, што даље указује на сложену, вишедимензионалну и дугорочно нестабилну демографску динамику. Добијени резултати истраживања потврђују значај демографских процеса као стратешког безбедносног чиниоца и указују на нужност њиховог систематског укључивања у процене националне и регионалне безбедности, као и у процес формулисања државних стратегија.

**Кључне речи:** албанизација, демографска транзиција, етничка структура, национална и регионална безбедност.

## УВОД

Периодични трендови раста и смањења стопе наталитета и стопе морталитета дешавају се као последица развоја друштва и усвајања нових образаца понашања. У друштвеним наукама често се истражује феномен демографске транзиције ради стицања прецизних увида у све фазе стопе раста становништва које се одвијају комплементарно са економским стањем једне државе или региона. Емпиријски посматрано демографска транзиција карактеристична је за све делове света при чему се запажа јединствен заједнички образац који заправо описује пад морталитета и почетак популационог бума, а затим и пад фертилитета који изазива пад стопе раста становништва (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division [UNDESA] 2022). С друге стране искуства развијених нација значајно су другачија од дешавања у неразвијеним и слабо развијеним државама у погледу временског периода, економије и

безбедности (Sarkar 2025; Rai and Garg 2024; Botev 2024; Srdelić and Dávila-Fernández 2025; Imideeva et al. 2022). Сарах Хадок (*Sarah Haddock*) и др. у научном чланку под називом „Раст популације” објављеном у оквиру Међународна енциклопедија јавног здравља, напомињу да је током последње три деценије 20. века, демографска транзиција била у корелацији са континуираним падом рањивости земаља на грађанске сукобе, укључујући етничке ратове, побуне и тероризам (Haddock, Leahy, and Engelman 2008). Напредак кроз демографску транзицију даје земљама зрелију и мање променљиву старосну структуру, спорији раст радне снаге и спорије растуће становништво школског узраста. Земље у раној и средњој фази демографске транзиције кумулативно су биле знатно рањивије на грађанске сукобе него земље у касној транзицији. Вероватноћа грађанског сукоба се стално смањивала за земље са високим ризиком јер су оне доживеле општи пад наталитета и смртности (Haddock, Leahy, and Engelman 2008). Од 1970-их до 1990-их, пад годишње стопе наталитета у земљи од десет рођених на 1.000 људи одговара смањењу од приближно 10% вероватноће избијања грађанског сукоба (Haddock, Leahy, and Engelman 2008). Демографски фактори који су најближе повезани са вероватноћом новог избијања грађанских сукоба током 1990-их били су висок проценат младих одраслих узраста од 15 до 29 година и брза стопа раста урбаног становништва. У комбинацији са великим бројем младих, земље са веома ниском доступношћу обрадиве земље и/или обновљиве свеже воде, плус брза стопа раста урбаног становништва, имале су отприлике 40% вероватноће да ће доживети избијање грађанског сукоба 1990-их. На крају аутори констатују да миграције и различите стопе раста становништва међу етничким групама које се такмиче за политичку и економску моћ такође су одиграле важну улогу у политичкој дестабилизацији.

Пројектовани циљ овог рада представља систематичан опис демографске транзиције становништва на подручју Косова и Метохије са посебним фокусом на безбедносне и војне аспекте. За потребе рада биће примењено неколико техника за прикупљање података који компламентарно треба да допринесу постизању пројектованог циља. Наиме у првој фази идентификовани су научни радови из различитих научних области (демографија, политичке науке, геополитика, војне науке) који су затим груписани према предмету истраживања укључујући временски

и просторни обухват, након чега је примењена техника анализе садржаја. Додатно коришћена је техника анализе секундарних података одређеног броја база коју генеришу Светска банка (*World Bank*), Европска банка за обнову и развој (*European Bank for Reconstruction and Development*) и Одељења за економске и социјалне послове Секретаријата Уједињених нација (*Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat*). У раду се користи метод ноћних светла односно анализа сателитских података Националне ваздухопловне и свемирске администрације (*National Aeronautics and Space Administration*) у циљу приказивања нивоа осветљености подручја Косова и Метохије.

## ПРИМЕНА МЕТОДА НОЋНИХ СВЕТЛА У ДРУШТВЕНИМ НАУКАМА

Метод ноћних светла активно почиње да се примењује од осамдесетих година 20. века у циљу процене степена насељености становништва на дефинисаном геополитичком подручју. Систематичним прегледом литературе из области друштвених наука, може се закључити да се истраживачи углавном фокусирају на неколико кључних тема као што је економска активност, демографска транзиција и убрзана урбанизација.

Повезивање економских активности и емитовање светлости представља предмет истраживања већег броја научних истраживања чији резултати потврђују претпоставку да на повећање или смањење нивоа светлости директно утиче ниво економске развијености (Chen et al. 2024). На пример један од првих радова из ове области под називом „Однос између сателитски посматраних видљиво-блиских инфрацрвених емисија, становништва, економске активности и потрошње електричне енергије” аутора Елдвиг (*Chripstoher Elvidge*) и сарадника, описује јачину везе емитоване ноћне светлости и економских активности тј. оствареног бруто националног дохотка (БНД) током једне године на територији Сједињених Америчких Држава, Јужне Америке, Мадагаскара и острвских држава Кариба и Индијског океана (Elvidge et al. 1997). Применом метода линеарне регресије за период 1994–1995 године аутори долазе до закључка да БНД показује снажну линеарну везу са осветљеном површином ( $R=0,97$ ) у свим анализираним студијама. Значајно прецизније

результате примене методе ноћних светла у контексту економске развијености, приказали су Чен (*Chen Xi*) и Нордхаус (*Nordhaus William*) кроз неколико временских серија. Циљ њиховог рада јесте идентификација јачине светлости која може да допринесе у процени реалног БНД националних држава (Chen and Nordhaus 2011). Поменути аутори су израчунали пондере за интензитет светлости како би смањили средњу квадратну грешку за разлику између стварних вредности БНД и процењених у свим земљама на глобалном нивоу за период од 1992. до 2008. године (Chen and Nordhaus 2011). Открили су да интензитет светлости има велики потенцијал да дода вредност на процену БНД у земљама сиромашним подацима, како на националном тако и на под-националном нивоу. У земљама богатим подацима, подаци о интензитету светлости не додају толику вредност јер је њихова грешка мерења генерално већа од оне у доступним економским подацима (Chen and Nordhaus 2011). Дакле, литература јасно показује да је могуће идентификовати снажну везу између емитовања ноћног светла (*nighttime light – NTL*) и економских активности са аспекта површине осветљености и јачине осветљења шта даље може помоћи у процени реално оствареног БНД. Као што је напоменуто линеарна регресија се најчешће користи као додатна техника за успостављање и анализу односа унутар ове теме.

За разлику од праћења стања које се односе на привредну делатност, осветљена површина је значајан показатељ промена у емпиријским радовима који се доводе у везу са проучавањем становништва. Наиме, метод ноћних светла се често користи у истраживањима која се односе на праћење демографских токова односно густине насељености и географске дистрибуције на локалном, националном и глобалном нивоу. Кристофер Дол (*Christopher Doll*) у раду „Профили детекције популације ДМСП-ОЛС ноћних слика по регионима света” испитују вероватноћу да ли ће се пиксел појавити осветљен при датој густини насељености како би описао детекцију светлости која варира са густином насељености (Doll 2010). Аутор је тестирао два скупа података о популацији у односу на скуп података о стабилном светлу током 2000. и 2008. године за развијене регионе и регионе у развоју. Резултати студије показују да развијени региони имају мање неосветљених ћелија при свим густинама насељености и да нагло повећавају осветљеност са релативно малим повећањем густине

популације, док мање развијени региони показују постепенији пораст. Коначно, открио је да глобално, на 2.000 особа/км<sup>2</sup>, око 15 процената становништва није откривено светлосном емисијом (Doll 2010). Поред тога Франческа Пози (*Francesca Pozzi*) и др. израђују скуп података о дистрибуцији становништва у циљу побољшања базе података о Мрежној популацији света (*Gridded Population of the World – GPW*) као делу Центра за међународну информацијску мрежу науке о Земљи (*Center for International Earth Science Information Network – CIESIN*) (Pozzi, Small, and Yetman 2003). Прво су испитали однос између популације и процентуалне фреквенције светлости у североистоку Сједињених Држава, Француској, Шпанији и Португалу. Затим су развили функцију преноса за мапирање фреквенције светлости у густину насељености и генерисали алгоритам за премештање становништва из области где је густина насељености била нижа од прага у осветљена подручја. Открили су да у земљама са великом популацијом, али лошим просторним детаљима у њиховој популацији, њихов модел се побољшао на скупу података о Мрежној популацији света (Pozzi, Small, and Yetman 2003).

Треба напоменути да у већем броју истраживања резултати показују снажну везу између ноћног светла и становништва. Међутим, студије о економској активности и демографској транзицији углавном су биле фокусиране на једногодишњу анализу што ограничава даље пројекције. Када је реч о демографским студијама, аутори се фокусирају више на однос са осветљеном површином него на однос са интензитетом осветљења при чему се линеарна регресија примењује као компламентарна истраживачка метода.

Последња примена метода ноћних светла појављује се у радовима из области урбанизације тј. праћења обима урбаних простора као индикатора социо-економског стања држава или региона. На многим деловима планете Земље поседују карактеристична обележја људске делатности као што су грађевински и други инфраструктурни објекти, које можемо повезати са емисијом ноћног светла. Према мишљењу појединих аутора поменуто светло омогућава мапирање обима урбаног подручја, проучавање образаца правилности емисија, идентификовање светлосних коридора, мерење покривености осветљених улица, праћење енергетске транзиције типова

осветљења и логистички аспекти процене становништва које има приступ електричној енергији (Abascal et al. 2023). Међутим, један од недостатака овог методолошког приступа представља чињеница да значајан део неразвијених и слабо развијених држава (*Low and Medium-Income Country – LMIC*) нема адекватну покривеност електричном везом на својој територији. На пример, према подацима Светске банке више од 50% популације Суб-сахарске Африке (око 600 милиона људи), нема приступ електричној енергији (World Bank 2019). Посматрано са безбедносног аспекта, слаба електрификација државе може изазвати низ других проблема јер се становништво одлучује на употребу алтернативних решења као што су парафинске лампе (избијање честих пожара), затим сагоревање угља што повећава емисију загађујућих супстанци, висок ниво криминалитета, ниска безбедносна култура и неадекватно образовање итд. И поред наведених недостатака, за одређивање обима урбаних средина неретко се користе сателитски снимци (фотографије) креираних употребом високо софистицираних компјутерских програма (Zhou et al. 2015).

## ДЕМОГРАФСКА ТРАНЗИЦИЈА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ОД 2008. ГОДИНЕ

Незаконито једнострано проглашење независности Косова и Метохије 2008. године од стране привремених институција самоуправе, може се тумачити као преседан у међународној политици који до данас изазива низ контраверзи у начину остваривања принципа суверености на глобалном нивоу. Наиме, привремено суспендовање надлежности Републике Србије на овом делу територије и оснивање међународног протектората, кумулативно доприноси појави политичког вакуума који албански сецесионисти својим манипулативним активности постепено попуњавају (Томић 2020; Гаџиновић 2017; Милосављевић 2023). Главни циљ представника привремених приштинских институција јесте потпуно минимизирање присуства, а затим и учешћа локалног српског становништва у свим аспектима друштвеног живота. С тим у вези, пописи становништва на Косову и Метохији који су спроведени 2011. и 2024. године само су један од показатеља институционалног притиска Албанаца, имајући у виду начин на који су они организовани и спроведени на северном делу ове јужне

српске покрајине. Међународне организације пре свега УНМИК (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo – UNMIK*), КФОР (*Kosovo Force – KFOR*) и ЕУЛЕКС (*European Union Rule of Law Mission in Kosovo – EULEX*) својим активним деловањем додатно олакшавају албанским сецесионистима стварање потпуно етнички чистог региона кроз креирање неповољног амбијента за нормалан живот преосталог српског становништва.

Први попис становништва који је спроведен на Косову и Метохији 2011. године умногоме је различит од свих претходних у којима Албанци нису учествовали, изражавајући на тај начин бојкот српске државе и њених институција. Наиме, попис становништва на Косову и Метохији реализовао се у периоду од 1. до 15. априла 2011. године у 34 општине без северног дела општине Косовске Митровице, Звечана и Зубиног Потока, где већину чине становници српске националности. Резултати пописа привремених косовских институција показују да је у том тренутку регистровано 1.733.872 становника при чему Приштину насељава укупно 198.214 (Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE] 2014). Од наведеног броја 1.6 милиона људи се изјаснило као Албанци, затим 27.533 Бошњаци, 18.738 Турци, 15.436 Ашкали, 11.524 Египћани, 10.265 Горанци, 8.824 Роми и 5.104 као неизјашњени (OSCE 2014). Просечна старост процењена је на 29,97 година што популацију косовских Албанаца сврстава међу млађом на Европском континенту (OSCE 2014).

Међутим, у извештају Мисије Организације за европску безбедност и сарадњу „Процена механизма на локалном нивоу за заштиту и унапређивање права и интереса заједница на Косову”, који је објављен 2014. године констатује се низ недостатака (и препорука за њихово превазилажење) локалне администрације које су утицале на веродостојност података (Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE] 2014). Једна од кључних мањкавости тиче се недовољног учешћа Срба у локалним механизмима власти. Треба напоменути да УНМИК није учествовао у процесу регистрације становника што је у супротности са Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН којом се гарантују одређена права Републике Србије и њених грађана. Већи део Срба и осталих заједница није обавештен о спровођењу пописа о чему сведочи податак да је у месту Житковац недалеко од Приштине, забележено да нема становника док је реална ситуација

потпуно другачија имајући у виду активно присуство неколико десетина српских породица. Следећи проблем на који су указивали представници ОЕБС јесте недостатак пописивача као и адекватних пописних формулара прилагођених језику мањинских заједница (нпр. Роми, Ашкали).

Наредни попис становништва спроведен је 2024. године при чему су Срби као и претходног пута бојкотовали читав процес управо због неповерења у рад привремених косовских институција. Према резултатима пописа на Косову и Метохије станује 1.586.659 људи при чему њих 93,49 процената припада исламској вероисповести, 2,31 процената православној, 1,75 католичкој, док се њих 1,5 процента није изјаснило о верској припадности, 0,5 процената да не припада ни једној и 0,45 процента се определило за друге вере (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). Занимљиво је да се као додатак анкетном упитнику појавило и изјашњавање о ратној штети при чему се наводи да је током рата убијено 11.417 људи, њих 1.047 се води као нестало, рањених 6.682 и 3.312 је било затворено (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). За разлику од пописа из 2011. године просечна старост становништва је повећана и она износи 34,84 година односно за жене 35,66 и мушкарце 34,03 (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). Осим тога долази до смањења стопе раста броја становника у руралним областима, са 62 процената у 2011. на 49,8 процената у 2024. години (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). Посматрајући према категорији развијености, урбано становништво чини 50,2 процената за разлику од сеоског које износи 49,8 процената што се може тумачити као повећан степен миграције ка урбаним срединама (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). Број породичних домаћинстава је повећан за 69.505 или 23,4 процената, док је број зграда станова и кућа порастао за 21,5 процената (Agjencia e Statistikave të Kosovës 2024). У 11 општина регистрован је раст броја Албанаца за 66.897 док је смањен у 27 општина за 228.803 становника (Zdravković 2024). Већи број становника у односу на 2011. годину пописан је у Приштини (+28.446), Косову Пољу (+28.126) и Грачаници (+6.149), док је број становника смањен за више од 10.000 у чак 12 косовско-метохијских општина, и то у Призрену (-31.234), Подујеву (-17.452), Ђаковици (-15.576), Ораховцу (-14.675), Сувој Реци (-13.888), Пећи (-12.496), Дечанима (-12.136), Витини (-11.346), Малишеву (-10.684), Глоговцу (-10.409) и Србици

(-10.296) (Zdravković 2024). Интересантан податак представља резултат пописа из 1981. године када је регистровано 1.585.566 становника са повећањем за 228.227 Албанаца (табела 1). Генерално посматрано у 2024. години забележен је пад наталитета односно мање регистрованих људи за 140.000 Албанаца у односу на 2011. годину при чему се наставља депопулациони тренд који је присутан од 2000. године (Ђорђевић 2014).

Табела 1. Резултати пописа према старосним групама према резултатима пописа из 1981. и 2024. године

| Старост   | 1981      | 2024      | Разлика  |
|-----------|-----------|-----------|----------|
| 0–4       | 235.912   | 107.710   | -128.202 |
| 5–9       | 221.376   | 117.272   | -104.104 |
| 10–14     | 198.699   | 123.022   | -75.677  |
| 15–19     | 172.284   | 122.613   | -49.671  |
| 20–24     | 140.052   | 134.270   | -5.782   |
| 25–29     | 111.499   | 113.474   | 1.975    |
| 30–34     | 92.034    | 109.335   | 17.301   |
| 35–39     | 76.214    | 103.883   | 27.669   |
| 40–44     | 73.758    | 103.224   | 29.466   |
| 45–49     | 64.328    | 105.345   | 41.017   |
| 50–54     | 55.533    | 100.167   | 44.634   |
| 55–59     | 35.975    | 91.084    | 55.109   |
| 60–64     | 29.302    | 80.292    | 50.990   |
| 65+       | 68.701    | 173.875   | 105.174  |
| Непознато | 8.773     |           |          |
| Укупно    | 1.584.440 | 1.585.566 | 1.126    |

Извор: Zdravković 2024.

Подаци о старосној структури становништва Косова и Метохије из 1981. и 2024. године показују дугорочне демографске трендове, уз напомену да 1981. одражава период Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – СФРЈ са другачијом политичком и административном структуром, док 2024. обухвата актуелне демографске и политичке околности. Број младих особа (0–14 година) значајно је опао, што указује на смањење наталитета и фазу „закасне демографске транзиције”, док су старосне групе изнад 35 година драстично порасле, са највећим растом у групи

65+, што потврђује процес старења становништва (Zdravković 2024). Ови подаци показују да демографска кретања нису једнолика и да се старосна структура и миграциони токови морају узети у обзир приликом процене демографских и безбедносних ризика.

Интересантно је да према појединим проценама за разлику од косовских Албанаца, број Срба на подручју Косова и Метохије, бележи благи раст нарочито у категорији млађих становника.<sup>1</sup> Привремена институција самоуправе Агенција за статистику, 19. децембра 2024. године објављује податак да на територији четири општине на северу Косова и Метохије станује око 20.000 Срба док у осталих шест општина јужно од реке Ибар има 27.000 становника српске националности. Број пописаних Срба повећан је за 11.120 односно 43,6%, па је тако у месту Штрпце забележен највећи појединачан раст за 4.932 становника затим следе Лепосавић (+2.677), Партеш (+1.436), Грачаница (+1.351) и Обилић (+1.324), а највише је смањен у Ранилугу (-1.343) и Новом Брду (-2.516) (Zdravković 2024; Kosovo Agency of Statistics [ASK] 2024). Поређења ради, у извештајима ОЕБС и Европског центра за питања мањина на Косову и Метохији (*European Centre for Minority Issues in Kosovo and Metohija*) забележен је број од 146.128 Срба у 2013. години при чему се тај број драстично смањио до 2017. године на око 95.000 судећи, према речима највиших државних званичника Републике Србије (*European Centre for Minority Issues [ECMI] 2013; Predsednik Republike Srbije 2019*).

<sup>1</sup> Додатни аргумент за благо повећање броја Срба на Косову и Метохији последњих година може се поткрепити подацима о миграционим кретањима и локалним иницијативама за повратак. Поред северних општина и централних српских енклава где је забележен раст броја становника, извештаји локалних општина указују да је део повратка повезан са економским и инфраструктурним пројектима, као и подршком државе Србије за очување и унапређење српских заједница на Косову и Метохији (Zdravković 2024). На пример, повећање броја младих породица у Штрпцу, Лепосавићу и Партешу, као и нови стамбени и привредни пројекти, доприносе стабилизацији и благој експанзији српске популације у тим локалитетима. Ови трендови показују да, иако је дугорочно посматрано српска популација на Косову и Метохији смањена од 2013. до 2017. године, постоје сегменти где је у последњим годинама забележен релативан раст, нарочито у младим старосним категоријама, што је важно за процену демографског и безбедносног потенцијала за опстанак српских заједница.

Милосављевић и сарадници у раду „Промене у етничкој структури популације насеља АП Косово и Метохија 1948–2022” објашњавају да бројни демографски показатељи указују да тренутно на простору Косова и Метохије доминира албанска заједница што је директна последица НАТО (North Atlantic Treaty Organization – NATO) агресије, насилног протеривања, убистава, претњи и притисцима различитих врста којима су изложени Срби и други неалбанци (Milosavljević, Medojević, i Valjarević 2023, 238). Само је из града Приштине избегло 23.000 Срба, 6.000 Рома, 1.000 Муслимана и 1.000 Турака (Milosavljević, Medojević, i Valjarević 2023, 238). Велики урбани центри Косова и Метохије као што су Приштина, Призрен, Пећ, Ђаковица, Урошевац, Ѓилане, Подујево, Вучитрн и јужна Косовска Митровица су насељени искључиво албанским становништвом. Српско и друго неалбанско становништво остало је у сеоским срединама при чему и даље чине већину и за које се усталио назив „енклаве” (Milosavljević i Medojević 2020).

Треба напоменути да се промене у етничкој структури становништва Косова и Метохије не могу посматрати искључиво као последица догађаја након 1999. године, већ представљају дуготрајан процес са дубљим историјским коренима. Током друге половине 20. века долази до постепене демографске трансформације покрајине, која се огледа у расту албанске популације и истовременом смањењу удела српског становништва. Ови процеси били су условљени комбинацијом више фактора, укључујући различите стопе природног прираштаја, миграциона кретања, као и специфичне политичке и институционалне околности унутар тадашње СФРЈ (Vukadinović 2022). Значајан утицај на демографске токове имале су и периодичне политичке кризе и етничке тензије у покрајини. Демонстрације албанских студената 1968. године, праћене захтевима за проширење аутономије покрајине, допринеле су интензивирању иселавања српског становништва из појединих урбаних и руралних средина (Vukadinović 2022). Сличан тренд настављен је и након кризе 1981. године, када су масовни протести и раст политичких тензија довели до даљег погоршања међуетничких односа и појачаних миграционих кретања (Todorović Lazić 2024). Истовремено, након доношења Устава СФРЈ из 1974. године, којим је Косову и Метохији обезбеђен висок степен политичке аутономије,

настављени су демографски процеси који су утицали на постепено смањење удела српског становништва у укупној популацији покрајине (Ristanović 2019). Синергијско деловање наведених политичких, економских и безбедносних фактора довело је до континуираног иселавања Срба, што је у дугорочној перспективи условило значајне промене у етничкој структури становништва Косова и Метохије.

Према подацима Одељења за економске и социјалне послове Секретаријата Уједињених нација највећи талас међународних миграција регистрован је 2012. године када је подручје Косова и Метохије за чак два месеца напустило више од 50.000 људи (United Nations, Department of Economic and Social Affairs Population Division [UNDESA] 2024). На једну од највећих стопа миграције становништва у Европи указују и периодични извештаји Светске Банке где се између осталог наводи да је у периоду 2012–2020. године емигрирало 245.000 људи (World Bank 2024). Међу најчешће крајње дестинације наводе се Немачка (37%), Швајцарска (23%), Италија (8%), Шведска (6%) и Словенија (5%), док се као разлози миграције истичу економски (низак животни стандард) и безбедносни (оружани сукоби) (World Bank 2024). Штавише прилив новчаних средстава из дијаспоре који на годишњем нивоу износи преко 600 милиона евра сведочи о значајном броју миграната са Косова и Метохије (према неким проценама око 700.000 људи).

У контексту примене метода ноћних светала, занимљиво је истаћи да, према подацима Међународне агенције за енергију, потрошња електричне енергије по глави становника у посматраном периоду износила је 3 MWh/по глави становника (International Energy Agency [IEA] 2025). Истовремено, укупна потрошња по секторима била је највећа у домаћинствима, са уделом већим од 50%, односно 2.296 TJ (IEA 2025).

С друге стране подаци Националне ваздухопловне и свемирске администрације (National Aeronautics and Space Administration [NASA] 2025) из фебруара 2025. године показују знатно већу емисију ноћне светлости, што се може тумачити као један од показатеља убрзаних економских активности. Наиме, према подацима Међународне агенције за атомску енергију током 2022. године потрошња електричне енергије по глави становника износила је 3.789 MWh по становнику што је за

143% више у односу на 2000. годину (IEA 2025). Осим тога као највећи потрошачи електричне енергије означени су грађани са 59% од укупне потрошње на нивоу Косова и Метохије (IEA 2025). Штавише, на јавно доступним сателитским снимцима<sup>2</sup> се може приметити да је путна инфраструктура која повезује веће градске средине, додатно изграђена и добро осветљена. Међутим ако се упореди ниво развијености (на основу емисије ноћног светла) општина са већинским српским становништвом са обимом и интензитетом напретка осталих албанских локалних самоуправа, може се закључити да је северни део АП Косова и Метохије у великој мери заостао.

Процена укупног броја становника на Косову и Метохији на основу званичних података из пописа, ограничена је низом различитих фактора који се тичу природног прираштаја, одзива становника, учешћа дијаспоре, бојкота, недефинисаних административних прописа на локалном нивоу (нпр. границе општина), имиграције и миграције становништва и неадекватног учешћа међународних организација (ОЕБС, ЕУЛЕКС и УНМИК) које треба да омогуће легитимност читавог процеса и на крају валидност резултата. Штавише, избори који су одржани 2025. године показују низ неправилности у броју грађана који поседују активно бирачко право. Према подацима привремене институције само управе Централне изборне комисије, право гласа има 1.970.944 грађана, док је њих 104.924 пријављено да гласа ван подручја Косова и Метохије (Komisioni Qendror i Zgjedhjeve [KQZ] 2025). Анализом ових резултата долази се до закључка да је око пола милиона бирача више од званично регистрованих становника Косова и Метохије што отвара могућности за даље политичке малверзације.

## **ФОРМИРАЊЕ ПАРАБЕЗБЕДНОСНИХ И ПАРАВОЈНИХ ФОРМАЦИЈА НА ПРОСТОРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ – ДЕМОГРАФСКИ КАПАЦИТЕТ**

Безбедносна ситуација на простору Косова и Метохије оптерећена је низом различитих проблема на унутрашњем и

<sup>2</sup> На пример коришћењем VIIRS/NPP.

спољашњем плану током дужег временског периода. Од момента противправног проглашења независности Косова и Метохије током фебруара 2008. године, представници косовских Албанаца уз помоћ и подршку једног дела међународне заједнице активно спроводе политику такозване суверенизације овог дела Републике Србије (Bjelajac 2019). Наиме супротно Резолуцији 1244 Савета безбедности УН којом се између осталог регулише и присуство оружаних снага НАТО – као једине војне и безбедносне формације (КФОР), представници привремених институција самоуправе оснивају тзв. Косовске безбедносне снаге и тзв. Косовску полицију. На овај начин успоставља се континуитет присуства терористичке организације УЧК (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës – UÇK*) нарочито ако се разматра чињеница реинтеграције њених водећих припадника оптужених (а не и процесуираних) за најтежа кривична дела против Срба и других мањинских заједница.

Сједињене Америчке Државе као главни промотер косовске „независности”, оснивају Иницијативу за реформу института одбране (*Defense Institute Reform Initiative*) са задатком постепене трансформације „Косовских безбедносних снага” у „Косовске оружане снаге”. Штавише, од 2010. године НАТО постепено смањује број припадника кроз примену новог концепта „присуства одвраћања” (*deterrence presence*) који се заснива на ангажовању мањих дисперзионих локалних тимова (*liaison monitoring teams*) за праћење друштвене, политичке и економске ситуације у општинама за које су надлежни. Међутим, једна од препрека трансформацији поменутих паравојних организација представљају и нормативно правна документа које су усвојили представници косовских Албанаца након 2008. године, а тичу се ограничавања припадника на 2.500 људи са задатком обављања „активности пружања подршке цивилним властима у ванредним ситуацијама”. Поменути припадници не поседују тешко наоружање, артиљерију, тенкове и хеликоптере што је главна замерка водећих екстремних сецесионистичких албанских политичких партија. Превазилажење такве врсте правних ограничења могуће је политичким консензусом унутар покрајинског парламента где би били укључени и представници Срба. С друге стране може се констатовати да је ова стратегија просто немогућа имајући у виду да се паравојне и парабезбедносне организације на Косову и Метохији користе искључиво за протеривање преосталог

српског становништва. Дакле основна мисија КФОР, а према међународном праву и Резолуцији 1244 Савета безбедности УН (*United Nations Security Council*) јесте демилитаризација терористичких организација УЧК без могућности преноса својих безбедносних овлашћења на друге незаконите формације као што су „Косовске безбедносне снаге”.

Покушај контролисања безбедносне ситуације и смиривања тензија око трансформације „Косовских безбедносних снага” у „Косовске оружане снаге”, остварен је 2016. године формирањем НАТО тима за везу и саветовање (*NATO Liaison and Advisory Team – NLAT*) са задатком поштовања повереног статуса мисије КФОР (*North Atlantic Treaty Organization [NATO]* 2026). Иако се поједине чланице НАТО залажу за поштовање Резолуције 1244 Савета безбедности УН највећу подршку у трансформацији „Косовских безбедносних снага” пружају САД кроз различите механизме сарадње као нпр. Канцеларија за сарадњу у области одбране – ОЦД (*Office of Defense Cooperation – ODC*) и специјалистичких тренинга у бази Бондстил. Поред тога САД су током 2021. године донирале представницима привремених косовских институција 55 оклопних борбених возила M1117 са бацачима ракета калибра 40мм, митраљезе 12,7мм, 246 против-оклопних ракета Цавелин и 150 Хамер возила (*Defense Security Cooperation Agency* 2024). Све чешће вежбе америчког контингента КФОР и војски других држава које су признале тзв. независност Косова и Метохије (Турска, Велика Британија, Албанија) одвијају се у Помазатину код Косова Поља, где се налази Центар за трагање и спасавање. Према јавно доступним подацима процењује се да је обуку до сада прошло више од 3.000 људи углавном из других држава.

Према званичним подацима НАТО, број припадника КФОР постепено је смањен са око 50.000 у 1999. на око 39.000 до 2002. године, а затим знатно мањи број трупа током наредних година услед побољшања безбедносне ситуације и развоја локалних безбедносних снага (NATO 2026). Међутим бројни инциденти у којима су учествовали припадници парабезбедносних снага као на пример тзв. јединица РОСУ (*Regional Operational Support Unit – ROSU*) јасно указују да се процес етничког чишћења Срба са подручја Косова и Метохије и даље спроводи упркос присуству

међународних оружаних снага.<sup>3</sup> С друге стране може се приметити повећање броја припадника „Косовских безбедносних снага” од првобитних 2.500 људи укључујући и 800 резервиста, како је предвиђено Ахтисаријевим планом, до чак 5.000 уколико се спроведе трансформација у тзв. „војску Косова” (Radio Televizija Srbije [RTS] 2018). Наиме представници привремених косовских институција 2018. године усвојили су три „закона” којим се омогућава поменута трансформација „Косовских безбедносних снага” и промена њихове намене чиме се додатно отежава ионако нарушена безбедносна ситуација. Осим тога најављено је и увођење обавезног служења војног рока на подручју Косова и Метохије за све становнике који наврше 18 година живота. Дакле, на овај начин директно се нарушава Резолуција 1244 Савета безбедности УН и доводи у питање безбедност Републике Србије и читавог окружења (Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije [KiM] n.d.).

Према појединим проценама из 2018. године „Косовске безбедносне снаге” имају 103 припадника српске националности са константним смањењем њиховог броја. Након позива српских политичких званичника „да је ступање у илегалне стране оружане формације противзаконито и кажњиво са до десет година затвора” велики број Срба напустио је „Косовске безбедносне снаге” док је један мањи број (45) њих још увек ангажован (Cvetković 2020). Слична ситуација догодила се у новембру 2022. године када је тзв. „косовску полицију” напустило више од 550 припадника из општина са већинским српским становницима на Косову и Метохији. Сходно томе смањен демографски капацитет који се последњих неколико година бележи на простору Косова и Метохије, у значајној мери се одражава на попуњеност поменутих парабезбедносних и паравојних формација. Управо из тог разлога представници привремених институција самоуправе са средиштем у Приштини покушавају да различитим манипулативним активностима (повећање зарада, смањење обима посла, давање

<sup>3</sup> Према подацима Канцеларије за Косово и Метохију Владе Републике Србије у периоду од 2021–2025. године забележено је 128 етнички мотивисаних инцидената на простору Косова и Метохије (KiM n.d.).

ширих овлашћења, брзо напредовање итд.) привуку тј. регрутују млађу популацију. Међутим као што су резултати пописа из 2024. године показали старосна група од 19 до 29 година бележи пад од чак 55.000 људи у односу на 1981. годину при чему садашњи економски, политички и безбедносни (не)услови додатно поспешују миграције преосталог млађег дела становништва. Тако на пример током 2021. године „Косовске безбедносне снаге” је напустило преко 50 припадника углавном оних који су прошли различите врсте специјалне обуке у многим државама чланицама НАТО као што су Хрватска, Турска и САД. Дакле, присуство КФОР као једине легитимне војне организације на Косову и Метохији треба да омогући постизање стабилног безбедносног стања кроз поштовање основних људских права свих етничких група на Косову и Метохији јер у супротном може доћи до стварања безбедносног вакуума који попуњавају поменуте парабезбедносне и паравојне организације мимо свих важећих међународних споразума. На овај начин директно се доводи у питање национална безбедност Републике Србије и даљи опстанак Срба на простору Косова и Метохије.

Неизбежно је напоменути да Република Србија предузима извесне, али и недовољне мере усмерене ка заштити права и опстанка српског становништва на Косову и Метохији. Дипломатским активностима у међународним институцијама, указује се на кршење Резолуције 1244 Савета безбедности УН и нелегалне активности привремених косовских институција. Србија такође подржава локалне српске заједнице кроз инфраструктурне, образовне и верске пројекте и координацију са међународним безбедносним снагама (на пример сарадња са КФОР у копненој зони безбедности), са циљем спречавања инцидената усмерених против преосталих Срба. Дакле, за очување виталних националних интереса потребна је мултидимензионална стратегија која се манифестује кроз: јачања дипломатског ангажмана, континуиране подршке локалним српским заједницама, сарадње са међународним безбедносним структурама и осигурање правне заштите Срба. Такође, важно је подстицати млађу популацију да остану или се враћају на Косово и Метохију кроз образовање, радне могућности и очување културног и верског наслеђа. Само интегрисаним приступом, који комбинује дипломатију, локалну подршку и правну заштиту, могуће је обезбедити дугорочан и

одржив опстанак српског становништва и шире посматрано, стабилност читавог региона.

## ЗАКЉУЧАК

Демографска транзиција са собом доноси низ радикалних друштвених промена у развоју савременог друштва нарочито у погледу економије и безбедности. У раду је описана веза између демографске транзиције и безбедносног односно војног капацитета становништва на подручју Косова и Метохије. Наиме, резултати пописа становништва из 2011. и 2024. године које су организовале и спровеле привремене институције самоуправе са седиштем у Приштини, јасно показују тренд пада броја људи у свим старосним категоријама за разлику од ранијих пописа када су етнички Албанци са простора Косова и Метохије важили за најбрже растућу популацију у Европи. С друге стране, применом метода ноћног светла у анализи сателитских снимака овог дела Републике Србије, може се приметити појачан степен урбанизације већих градова коју прате економске активности у контексту изградње инфраструктурних објеката. Међутим на поменутих снимцима јасно се види и изражена диспропорција у погледу економског развоја општина са већинским српским становништвом као што су Северна Митровица, Зубин Поток, Лепосавић и Звечан што се доводи у везу са вишедеценијским проблемима опстанка Срба на простору Косова и Метохије.

Посматрано са безбедносног аспекта демографска транзиција косовских Албанаца на почетку 21. века коришћена је као главни инструмент остваривања сепаратистичке пропаганде против институција Републике Србије. Будући да је демографски процес албанизације у све већем паду, представници привремених институција самоуправе настављају да мимо важећих норми међународног права (Резолуција 1244 Савета безбедности УН) формирају паравојне формације као што су тзв. Косовске безбедносне снаге које даље треба да се трансформишу у тзв. „Војску Косова”. Проблематичан демографски капацитет поменутих незаконитих формација надомешћује се помоћу различитих економских механизма и логистичке подршке неколико држава чланица НАТО међу којима су најпрепознатљивије САД. И поред значајне помоћи и подршке

једног дела међународне заједнице, бележи се константан одлив припадника парабезбедносних („косовска полиција”) и паравојних („КСБ”) организација и њихова миграција у државе Европске уније. Дакле на основу доступних података може се прогнозирати даљи тренд брзог пада наталитета косовских Албанаца и насупрот томе делимичан пораст броја новорођених Срба, што ће утицати на свеукупну етничку структуру становништва на подручју Косова и Метохије.

На основу изнетих података може се констатовати да бројеви демографске транзиције директно утичу на безбедносну и демографску позицију Срба на Косову и Метохији. Док се бележи пад броја Албанаца, број Срба се делимично увећава, што у дугорочном периоду може делимично ублажити безбедносне ризике за опстанак српских заједница. Стабилност српских заједница и даље угрожавају економска диспропорција и миграције, али ова ситуација се може поправити кроз континуирану подршку локалним српским институцијама, улагања у инфраструктуру, образовање и економске активности, као и кроз активну заштиту људских и мањинских права. Ове мере омогућавају очување демографског потенцијала Срба и заштиту виталних националних интереса Републике Србије.

## РЕФЕРЕНЦЕ

- Abascal, Angela, Christopher Kyba, Franz Hölker, Monika Kuffer, Hector Linares Arroyo, Ken Walczak, Alejandro S. De Miguel, Tobias Degen, and Miguel O. Roman [Abascal et al.]. 2023. “Mapping the Invisibles: Global Urban Inequalities through Night Lights.” In *2023 Joint Urban Remote Sensing Event (JURSE)*, 1–4. Piscataway, NJ: Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE). DOI: 10.1109/JURSE57346.2023.10144207.
- Agencia e Statistikave të Kosovës. 2024. “Regjistrimi i Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave 2024.” *Agencia e Statistikave të Kosovës*. Last accessed January 9, 2025. <https://ask.rks-gov.net/Rekos>.
- Bjelajac, Mile. 2019. „Prikriivanje i razotkrivanje pravih razloga za rat 1999. na Kosovu i Metohiji.” *Politika nacionalne bezbednosti* 16 (1): 13–36. DOI: 10.22182/pnb.1612019.1.
- Botev, Nikolai. 2024. “On the Concept of Demographic Security: A critical synthesis.” *Journal of Human Security Studies* 13 (2): 45–64.

- Chen, Xi, and William Nordhaus. 2011. "Using luminosity data as a proxy for economic statistics." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 108 (21): 8589–8594. DOI: 10.1073/pnas.1017031108.
- Chen, Xiuxiu, Zeyu Wang, Feng Zhang, Guoqiang Shen, and Qiuxiao Chen [Chen et al.]. 2024. "A global annual simulated VIIRS nighttime light dataset from 1992 to 2023." *Scientific Data* 11: 1380. DOI: 10.1038/s41597-024-04228-6.
- Cvetković, Sandra. 2020. „Srbin u vojsci Kosova.” *Radio slobodna Evropa*. 22. avgust 2020. <https://www.slobodnaevropa.org/a/sebevidim-kaos-vojnika-na-kosovu-/30796084.html>.
- Defense Security Cooperation Agency [DSCA]. 2024. "Kosovo – Javelin Missiles." *Defense Security Cooperation Agency*. Last accessed January 12, 2024. <https://media.defense.gov/2024/Dec/09/2003604171/-1/-1/0/PRESS%20RELEASE%20-%20KOSOVO%2023-22%20CN.PDF?utm>.
- DeRosa, John. 2013. "Strategic Defense Review of the Republic of Kosovo." *GAP Institute*. Last accessed Decembar 20, 2024. [https://www.institutigap.org/documents/81456\\_SDR.pdf](https://www.institutigap.org/documents/81456_SDR.pdf).
- Doll, Christopher N. H. 2010. "Population Detection Profiles of DMSPOLS NightTime Imagery by Regions of the World." In *Proceedings of the 30th AsiaPacific Advanced Network Meeting*, 191–207. Hanoi: AsiaPacific Advanced Network.
- Dorđević, K. 2014. „I na Kosovu pada natalitet.” *Politika*. 13. maj 2014. <https://www.politika.rs/sr/clanak/292720/I-na-Kosovu-pada-natalitet>.
- Elvidge, Christopher D., Kimberly E. Baugh, Eric A. Kihn, Herbert W. Kroehl, Edward R. Davis, and Charles W. Davis [Elvidge et al.]. 1997. "Relation between satellite observed visible-near infrared emissions, population, economic activity and electric power consumption." *International Journal of Remote Sensing* 18 (6): 1373–1379. DOI: 10.1080/014311697218485.
- European Centre for Minority Issues [ECMI]. 2013. "Kosovo Local Elections 2013: Lessons Learnt for Minority Communities." *European Centre for Minority Issues*. Last accessed June 10, 2025. <https://ecmikosova.org/kosovo-local-elections-2013-lessons-learnt-for-minority-communities/>.
- Gaćinović, Radoslav. 2017. „Uticaj secesije Kosova i Metohije na nacionalnu bezbednost Srbije.” *Politika nacionalne bezbednosti* 13 (2): 69–86. DOI: 10.22182/pnb.22017.4.

- Haddock, Sarah, Elizabet Leahy, and Robert Engelman. 2008. "Population Growth." In *International Encyclopedia of Public Health*, ed. Harald Kristian Heggenhougen, 181–190. Amsterdam: Academic Press/Elsevier. DOI: 10.1016/B978-012373960-5.00401-9.
- Imideeva, Irina, Elena Aiyzhy, Renata Badaraeva, Valeriana Liktan, and Choduraa Manchyk Sat [Imideeva et al.]. 2022. "The impact of demographic factors on national security." *Sociologia e ricerca sociale* 129 (3): 102–125. DOI: 10.3280/SR2022%E2%80%91129005.
- International Energy Agency [IEA]. 2025. "Kosovo." *International Energy Agency*. Last accessed February 28, 2025. <https://www.iea.org/countries/kosovo/energy-mix?utm>.
- Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije [KiM]. n.d. „Etnički motivisani incidenti na Kosovu i Metohiji, 2021–2026.” *Kancelarija za Kosovo i Metohiju, Vlada Republike Srbije*. Poslednji pristup 2. februar 2026. <https://www.kim.gov.rs/incidenti-kim.php>.
- Komisioni Qendror i Zgjedhjeve [KQZ]. 2025. "Votimi jashtë Kosovës: Përfundon tërheqja e pakove me fletëvotime nga kutitë postare në 22 shtete." *Central Election Commission of Kosovo*. Last accessed January 2, 2025. <https://kqz-ks.org/votimi-jashte-kosoves-perfundon-terheqja-e-pakove-me-fletevotime-nga-kutite-postare-ne-22-shtete/>.
- Kosovo Agency of Statistics [ASK]. 2024. "Final Results — Population, Household, and Housing Census 2024." *Kosovo Agency of Statistics*. Last accessed December 2024. <https://askapi.rks-gov.net/Custom/31bc24d2-45e4-4eb5-a567-405f4bdd197f.pdf>.
- Milosavljević, Milena. 2023. „Teritorijalna autonomija i nacionalne manjine u Srbiji.” *Politički život* 24 (1): 79–94. DOI: 10.18485/fpn\_pz.2023.24.6.
- Milosavljević, Saša, i Jovo Medojević. 2020. „Geodemografski procesi na Kosovu i Metohiji od 1999. do 2019. godine.” U *Međunarodni tematski zbornik radova sa naučnog skupa „Nauka bez granica 3”*, ur. Golub Jašović, Branislava Dilparić i Jelena Bajović, 235–255. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici.
- Milosavljević, Saša, Jovo Medojević, i Aleksandar Valjarević. 2023. "Changes in the ethnic structure of the population of AP Kosovo and Metohija settlements 1948–2022." *Glasnik Srpskog geografskog društva* 103 (2): 237–256. DOI: 10.2298/GSGD2301237M.
- National Aeronautics and Space Administration [NASA]. 2025. "LAADS DAAC: Level-1 and Atmosphere Archive and Distribution System

- Distributed Active Archive Center.” *National Aeronautics and Space Administration*. Last accessed February 25, 2025. <https://www.earthdata.nasa.gov/centers/laads-daac?utm>.
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2026. “NATO’s role in Kosovo.” *North Atlantic Treaty Organization*. April 28, 2026. <https://www.nato.int/en/what-we-do/operations-and-missions/natos-role-in-kosovo>.
- Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE]. 2014. “Procena mehanizama na lokalnom nivou za zaštitu i unapređivanje prava i interesa zajednica na Kosovu.” *Organization for Security and Co-operation in Europe*. Jun 2014. <https://www.osce.org/files/f/documents/8/5/120345.pdf>.
- Pozzi, Francesca, Christopher Small, and Gregory Yetman. 2003. “Modeling the distribution of human population with nighttime satellite imagery and gridded population of the world.” *Earth Observation Magazine* 12 (4): 24–30.
- Predsednik Republike Srbije. 2019. „Govor predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića u Narodnoj skupštini Republike Srbije, 27. maja 2019. godine.” *Predsednik Republike Srbije*. 28. maj 2019. <https://www.predsednik.rs/lat/pres-centar/vesti/govor-predsednika-republike-srbije-aleksandra-vucica-u-narodnoj-skupstini-republike-srbije-27052019-godine>.
- Radio Televizija Srbije [RTS]. 2018. „Prištinski zvaničnici pozdravljaju usvajanje zakona.” *Radio Televizija Srbije*. Poslednji pristup 14. decembar 2018. <https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/3355103/pristinski-zvanicnici-pozdravljaju-usvajanje-zakona.html>.
- Rai, Karan, and Bhavesh Garg. 2024. “Demographic transition and inflation.” *Economic Systems* 48 (4): 101–214. DOI: 10.1016/j.ecosys.2024.101214.
- Ristanović, Petar. 2019. *Kosovsko pitanje 1974–1989*. Novi Sad – Beograd: Prometej, Informatika.
- Sarkar, Anwasha. 2025. “Critical Reflections on Demographic Transition Theory.” *Perceptions in Reproductive Medicine*. Last accessed May 1, 2025. <https://crimsonpublishers.com/prm/fulltext/PRM.000635.php>.
- Srdelić, Leonarda, and Marwil J. Dávila-Fernández. 2025. “Demographic transition and economic growth: insights from the dynamic trade-multiplier.” *Cambridge journal of economics* 49 (4): 755–795. DOI: 10.1093/cje/beae021.

- Todorović Lazić, Jelena. 2024. „Krizna na Kosovu 1981. godine iz perspektive država ‘velike petorke’.” *Istorija 20. veka* 41 (2): 453–470. DOI: 10.29362/ist20veka.2024.2.tod.453-470.
- Tomić, Miloš. 2020. „Secesija versus nacionalni interes: jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova i Metohije.” *Nacionalni interes* 37 (1): 23–47. DOI: 10.22182/ni.3712020.2.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs Population Division [UNDESA]. 2024. “Profiles Kosovo under UNSC red. 1244.” *Department of Economic and Social Affairs Population Division*. Last accessed February 28, 2025. <https://population.un.org/wpp/graphs?loc=412&type=Demographic%20Profiles&category=Line%20Charts>.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division [UNDESA]. 2022. “World Population Prospects 2022: Summary of Results.” *United Nations*. Last accessed February 28, 2025. [https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022\\_summary\\_of\\_results.pdf](https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf).
- Vukadinović, Igor. 2022. *Autonomija Kosova i Metohije u Srbiji (1945–1969)*. Beograd: Institut za balkanske studije SANU.
- World Bank. 2019. “World Bank Enterprise Surveys.” *World Bank*. Last accessed March 10, 2023. [www.enterprisesurveys.org/](http://www.enterprisesurveys.org/).
- World Bank. 2024. “International mobility as a development strategy: Kosovo Country Report.” *World Bank*. June 2024. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062524135521211/pdf/P181320-033cf7a5-f949-4445-8d3b-17cd10a7f41d.pdf?utm>.
- Zdravković, Miroslav. 2024. „Popis stanovništva na Kosovu i Metohiji 2024: neka zapažanja.” *Makroekonomija*. Poslednji pristup 20. decembar 2024. <https://www.makroekonomija.org/0-miroslav-zdravkovic/popis-stanovnistva-na-kosovu-i-metohiji-2024-neka-zapazanja/>.
- Zhou, Yuyu, Steven J. Smith, Kaiguang Zhao, Marc L. Imhoff, Allison M. Thomson, Ben Bond-Lamberty, Ghassem R. Asrar, Xuesong Zhang, Chunyang He, and Christopher D. Elvidge [Zhou et al.]. 2015. “A global map of urban extent from nightlights.” *Environmental Research Letters* 10 (5): 054011. DOI: 10.1088/1748-9326/10/5/054011.

**Miloš Tomić\****Faculty of Security, University of Belgrade, Republic of Serbia*

## **SECURITY ASPECTS OF DEMOGRAPHIC TRANSITION: THE CASE OF AP KOSOVO AND METOHİJA**

### **Resume**

The paper provides a comprehensive analysis of the demographic transition in the Autonomous Province of Kosovo and Metohija, with a particular focus on its security, political, and military implications in the context of the ongoing Albanianization, which has been actively implemented since the conclusion of the NATO intervention in 1999. The primary objective of the study is to systematically delineate and partially explicate the interrelation among sociostructural transformation, demographic dynamics, and state vulnerability, particularly in scenarios characterised by ethnic tensions, separatist mobilisation, and asymmetric threats. To achieve this, the research employs a multidisciplinary methodological framework that combines content analysis, historical-comparative methods, statistical demographic modelling, and the remote-sensing-based night lights method, thereby facilitating the spatial and temporal assessment of economic activity, urbanisation, and regional development disparities. The findings underscore that the demographic transition, coupled with migration patterns, is progressively reshaping the territory's ethnic composition: the population of Kosovo Albanians is experiencing a sustained decline, whereas the Serbian population shows a modest, albeit partial, increase. Despite this demographic uptick among Serbs, persistent economic underdevelopment, spatial disparities in infrastructure, and continued emigration of the younger population exacerbate the vulnerability of Serbian communities. These dynamics directly affect the social resilience, human capital retention, and strategic security posture of the Serbian population. The paper further argues that the stabilisation and long-term sustainability of Serbian communities necessitate the implementation of integrative policy

---

\* E-mail address: milos.tomic@fb.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-5121-8091.

measures, including the reinforcement of local governance and community-based institutions, targeted socio-economic development programs, investment in human capital through education and vocational training, and systematic protection of minority and human rights in accordance with international legal norms. The research concludes that such multidimensional interventions are critical not only for preserving the demographic potential of the Serbian population but also for mitigating security risks, fostering social cohesion, and safeguarding the Republic of Serbia's vital national interests in a complex post-conflict environment.

**Keywords:** Albanianization, demographic transition, ethnic structure, national and regional security.

---

\* Овај рад је примљен 1. априла 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 12. маја 2026. године.